

Definitief

Handreiking behandeling spaarhypotheken in Solvency II

1. Inleiding

DNB heeft een Q&A en een Good practices over de behandeling spaarhypotheken onder Solvency II (1 september 2021)¹ opgesteld voor de behandeling van spaarhypotheken.

Deze handreiking heeft als doelstelling om algemene uitgangspunten te definiëren voor de waardering en de wijze waarop de kapitaalsvereiste berekend worden onder toepassing van de Solvency II wetgeving en de publicaties van DNB. Deze handreiking geeft geen invulling aan de wijze waarop de spaarhypotheken verantwoord (opname op de balans en classificatie) worden binnen de accountinggrondslagen welke de verzekeraar toepast.

De handreiking benoemt de meest gangbare vormen van de spaarhypotheken zoals deze nog aanwezig zijn op de balansen van de verzekeraars. Indien andere varianten aanwezig zijn, zal de verzekeraar hiervoor een individuele boordeling dienen uit te voeren.

In hoofdstuk 2 worden eerst een aantal uitgangspunten beschreven. In hoofdstuk 3 komt de waardering van het spaardeel-asset aan de orde met de mismatch in de contractgrens in hoofdstuk 4. Hoofdstuk 5 behandelt uiteindelijk het kapitaalbeslag op het spaardeel-asset inclusief de classificatie op de balans.

2. Basisbegrippen en uitgangspunten

2.1 Varianten Spaarhypothek

DNB hanteert in de Q&A en Good Practice de varianten I t/m IV, die betrekking hebben op de verschillende situaties waar de hypothek op de balans van een externe kredietverstrekker staat (externe financiering). In deze Handreiking is variant 0 toegevoegd, waarin de hypothek op de balans van de verzekeraar staat (interne financiering).

- 0: Levensverzekeraar is tevens kredietverstrekker
- I: 'Zonder zekerheden' : vordering op externe kredietverstrekker
- Ila: Cessie-retrocessie, kredietverliezen hypothek deels voor de verzekeraar
- Ilb: Cessie-retrocessie, kredietverliezen zijn niet voor rekening van de verzekeraar
- III: Verpanding
- IV: Horizontale deelneming in een SPV (senior (sub-)participaties)

De Handreiking beoogt niet met deze varianten volledig te zijn maar alleen de meest gangbare varianten te bespreken. Mocht een verzekeraar een variant in de portefeuille hebben die niet binnen de opgenomen varianten valt, dan moet een individuele beoordeling uitgevoerd worden.

2.2 Splitsen aflossingsvrije hypothek

De spaarhypothek is van origine een fiscaal geoptimaliseerde annuïtaire hypothek. De klant belegt (als het ware) via de spaarverzekering in zijn eigen aflossingsvrije hypothek. De aflossingsvrije hypothek kan opgedeeld worden in een spaardeel-asset en een annuïtaire hypothek. Het spaardeel is een asset voor de verzekeraar met kenmerken die in beginsel gelijk zijn aan die van de spaarverplichting. Klantgedrag (afkoop, overlijden, renteherziening) heeft dezelfde impact op het spaardeel-asset als op de spaarverplichting. De spaardeel-asset heeft dezelfde kasstromen als de spaarverplichting. Als de kasstromen van het spaardeel-asset worden afgetrokken van de kasstromen van de aflossingsvrije hypothek, dan resulteren de kasstromen van een annuïtaire hypothek.

¹ <https://www.dnb.nl/voor-de-sector/open-boek-toezicht-sector/verzekeraars/prudentieel-toezicht/kapitaal/q-a-en-good-practices-over-de-behandeling-spaarhypotheken-onder-solvency-ii/>.

2.3 Componenten spaardeel-asset

Het spaardeel-asset kan in drie componenten worden opgedeeld (zie ook het rekenvoorbeeld in de bijlage):

- Opgebouwd deel: de reeds ingelegde en reeds opgerente spaarpremies waarop de spaarrente wordt vergoed.
- Herbeleggingsdeel: de herinvestering van de te ontvangen rentevergoeding op het opgebouwd deel waarop de spaarrente wordt vergoed.
- Toekomstig deel: de investering van de toekomstige spaarpremies waarop de spaarrente wordt vergoed.

Het herbeleggingsdeel en toekomstig deel vormen tezamen de termijncontracten. In de Q&A Spaarhypotheken van DNB splitst DNB de spaarwaarde expliciet op in twee bezittingen waaronder de termijncontracten als derivaat. Onder toepassing van IAS39/IFRS92, zou dit derivaat als een embedded derivaat kunnen worden gezien, welke niet afgesplitst kan worden. De totale waarde van het IFRS bezit (indien gewaardeerd op economische waarde) zal gelijk zijn aan de gecombineerde waarde van de twee separate bezittingen op de Solvency II balans.

2.4 Kredietrisico spaardeel-asset

Naast de klant kan bij een spaarhypothek een externe kredietverstrekker betrokken zijn. De risico exposure naar deze deelnemende partijen verschilt.

Klantrisiko

Op het spaardeel-asset is er geen direct primair klantrisiko, met uitzondering van variant IIa. De kasstromen van het spaardeel-asset en verplichtingen spaardeel zijn onder alle vormen van klantgedrag (e.g. default, verval) exact gelijk doordat door de klant betaalde resp. ontvangen bedragen uit hoofde van het spaardeel beide zijden van de balans op eenzelfde manier raken. Er is daarmee geen directe hypotheekrisico exposure naar de klant.

Kredietrisico externe kredietverstrekker

Er kan wel sprake zijn van (tegenpartij-)kredietrisico op de externe kredietverstrekker. De mate waarin hangt af van aanvullende bepalingen in de overeenkomsten en eventuele beschikbare zekerheden zoals onderpand. Hierbij kan ook een inschatting gemaakt moeten worden van de afwikkeling door curator/resolutie-autoriteit bij een default van externe kredietverstrekker. In de praktijk is het verlies lager dan de exposure op de kredietverstrekker. Dit is van belang voor de bepaling van de Loss Given Default (LGD).

Consequentie

Indien er geen externe kredietverstrekker betrokken is (de hypotheek staat op de balans van de verzekeraar) volgt een risicovrije waardering voor het (afgesplitste) spaardeel-asset. De vanuit risicoperspectief onterechte risico-opslag over het spaardeel wordt aan de klant terugbetaald middels een verhoging aan de spaarverplichting.

Indien er wel een externe kredietverstrekker betrokken is, zal in de waardering van de spaardeel-asset rekening gehouden worden met exposure op kasstromen waarop de verzekeraar risico loopt. Deze waarderingsaanpassing (in de kasstromen of middels een disconterings-spread) is de vertaling van de mate van onzekerheid volgend uit het (tegenpartij-)kredietrisico. De onzekerheid hangt af van expliciete (contractueel vastgelegde) en impliciete zekerheden in de overeenkomsten van de betrokken partijen.

² Op grond van IFRS 9.4.3.3 zou onder toepassing van IFRS9 er geen afscheiding plaatsvinden van de diverse onderkende kasstromen. Voor presentatie doeleinden onder Solvency II en de Q&A volgend worden de kasstromen van de herbeleggingswaarde en toekomstig deel apart gepresenteerd. In principe heeft dit geen invloed op de waardering.

3. Waardering

3.1 Risicovrije waardingscurve (basis curve)

Indien een hypotheek op de eigen balans staat (variant 0, zie verder paragraaf 3.4), kan deze gesplitst/opgedeeld worden in een annuïtair dalende hypotheek en de stijgende spaardeel-asset. De kasstromen van het spaardeel zijn exact gelijk aan die van de spaarverplichting onder alle klantgedrag gebeurtenissen. Zoals eerder toegelicht loopt de verzekeraar over het spaardeel-asset geen risico vanuit klantperspectief en mogen de onderliggende kasstromen verdisconteerd worden met de risicovrije termijnstructuur.

Dit volgt uit de samenstelling van de spaarhypotheek, een component met netto kasstromen behorende bij een annuïtaire hypotheek, en een vanuit verzekeraars' perspectief in relatie tot polishouders risicovrij spaardeel.

Voor de verplichtingen kant van de spaarhypotheek is de curve voorgeschreven door Solvency II (Swap – CRA +VA³). Aan de asset zijde volgt de risicovrije termijnstructuur de individuele Fair Value methodiek (economische waarde) van de individuele verzekeraar (zoals bijvoorbeeld wordt toegepast in IFRS-toereikendheidstoets, of volgend vanuit prijsstelling met externe kredietverstrekkers). Deze kunnen tussen verzekeraars nog verschillen op details zoals de Swap basis curve, Last Liquid point, UFR, verstrekker van de data, moment van vaststellen van de data, etc.

3.2 Economische waarde waardering in behandeling van spaardeel asset

Solvency II gaat uit van hetgeen in artikel 75 van de richtlijn 2009/138/EC verwoord staat: "... De lidstaten zorgen ervoor dat verzekerings- en herverzekeringsondernemingen, tenzij anders vermeld, activa en passiva als volgt waarden: a) activa worden gewaardeerd tegen het bedrag waarvoor ze kunnen worden verhandeld tussen ter zake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde partijen die onafhankelijk zijn; b) passiva worden gewaardeerd tegen het bedrag waarvoor ze kunnen worden overgedragen of afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde partijen die onafhankelijk zijn. Bij de waardering van de onder b) bedoelde passiva wordt niet gecorrigeerd voor de eigen kredietwaardigheid van de verzekerings- of herverzekeringsonderneming...".

Marktinformatie ten aanzien van transacties waarbij spaarhypotheken (inclusief spaardelen) zijn betrokken, is een belangrijke input voor de waardering. In de praktijk is de prijsstelling met klant en externe kredietverstrekker gebaseerd op het annuïtaire kasstrooppatroon dat ontstaat vanuit de combinatie aflossingsvrije hypotheek en het spaardeel. Voor de klant en de kredietverstrekker is het aflossings- en rentepatroon dat van een annuïtaire hypotheek. Op het spaardeel krijgt de klant namelijk de hypotheekrente inclusief risico-opslagen weer terug middels verhoging van zijn spaarsaldo. Derhalve wordt er netto geen risicopremie door de klant betaald omdat er ook geen risico voor de kredietverstrekker is. Voor de kredietverstrekker resteert dan de marktwaardering van een, de facto annuïtaire, hypotheeklening. Voor de waardering van het spaardeel is het uitgangspunt een risicovrije waardering, waarbij gecorrigeerd moet worden voor een eventueel (resterend) kredietrisico. De risicovrije waardering van het spaardeel is gerechtvaardigd wanneer het opgebouwde spaardeel gedekt is door zekerheden, en wanneer er geen klant- of kredietrisico wordt gelopen door de verzekeraar op toekomstige kasstromen.

Een IFRS/jaarrekening waardering volgt een waarderingshiërarchie.

- Level 1 – Prijsnoteringen in actieve markten
- Level 2 – Waarderingsmethode op basis van waarneembare informatie
- Level 3 – Waarderingsmethode op basis van niet-waarneembare informatie

³ De matching adjustment (MA) kan niet gebruikt worden, omdat aan de voorwaarden daarvoor niet wordt voldaan.

Niet-waarneembare informatie is input die gebaseerd is op eigen veronderstellingen met betrekking tot factoren die marktpartijen zouden gebruiken bij het bepalen van de prijs van een actief of verplichting, ontwikkeld op basis van de meest juiste informatie beschikbaar in die omstandigheden. Niet-waarneembare input kan bestaan uit volatiliteit, correlatie, spreiding van disconteringspercentages, mate van in gebreke blijven, realisatiepercentages, vervroegde aflossingspercentages en bepaalde credit spreads. Waardering van spaardelen zijn doorgaans Level 3.

De DNB Q&A stelt dat de eisen omtrent waardering van verzekeringsactiva onder Solvency II zijn vastgelegd in Artikel 75 Solvency II richtlijn en de art. 3:69a e.v. Wft. Hierin staat dat activa worden gewaardeerd tegen het bedrag waarvoor ze kunnen worden verhandeld tussen ter zake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde partijen die onafhankelijk zijn. Tevens is de waardering van activa onder Solvency II direct gelieerd aan internationale accounting-standaarden: artikel 9 van de Solvency II gedelegeerde verordening stelt dat internationale standaarden toegepast dienen te worden, mits deze waarderingsmethodes bevatten die consistent zijn met de vereisten van artikel 75 van Solvency II.

Voor de waardering van spaardelen is de Fair Value IFRS-accounting waardering van spaarhypotheken (hypotheek en spaardeel) leidend. Een eventuele spread in waardering is een vertaling van het (tegenpartij-)kredietrisico.

3.3 Verwerking van kredietrisico in waardering

Bij de verwerking van tegenpartijkredietrisico op de kredietverstrekker in de waardering van spaardelen zijn de volgende zaken van belang:

- De kans op faillissement van de tegenpartij gedurende de looptijd (Probability of Default, PD);
- De blootstelling op de tegenpartij op het moment van faillissement (Exposure at Default, EAD);
- De loss given default (LGD), rekening houdend met de zekerheden in het contract en een eventuele uitkering uit de boedel na faillissement.

Indien bij de bepaling van de EAD van het opgebouwde deel contractueel de spaarverplichting in mindering kan worden gebracht, dan resulteert een EAD van nihil. Ook andere verkregen zekerheden kunnen de EAD verminderen. Bij het termijncontract kan er eveneens een EAD afhankelijk zijn van het verschil tussen de contractuele spaarrente en de risicovrije rentecurve, waarbij tevens rekening gehouden mag worden met eventuele verkregen zekerheidsstelling vanuit het termijncontract van de spaarverplichting. Het uiteindelijk verwachte verlies hangt af van de PD en de LGD (rekening houdend met eventuele verkregen zekerheden).

Voor spaarhypotheken is de vaststelling van de parameters PD en LGD in twee stappen

- De risico-neutrale PD is impliciet onderdeel van de spread op in de markt verhandelde instrumenten om ervoor te zorgen dat waardering o.b.v. de risicovrije rente plus spread in principe tot eenzelfde waardering leidt als waardering o.b.v. PD/LGD in geval van bijvoorbeeld een obligatie. De spread (van een senior bond) kan geïnterpreteerd worden als de risicopremie per eenheid exposure zonder zekerheden behorend bij een gespecificeerde looptijd en een verwachte LGD (die overigens kan afwijken van de LGD van het spaardeel-asset). Voor grotere partijen is doorgaans actieve marktinformatie waarneembaar, kleinere partijen kunnen gekoppeld worden aan bijvoorbeeld benchmarks. Uiteindelijk dient markt-informatie input te zijn van de waardering met een beoordeling of dit tot een correcte waardering leidt.
- De LGD en daarmee de uiteindelijk spread volgt uit de analyse van de kredietverstrekker-variant, i.e. welke expliciete en impliciete zekerheden en risicomitigaties in de structuur en contracten zijn besloten. De LGD van het opgebouwde deel wordt voornamelijk bepaald door de contractuele zekerheden in rekening te brengen ten opzichte van de EAD. De LGD van het herbeleggingsdeel wordt tevens bepaald door de kans of het contract door de curator/resolutie-autoriteit of elders wordt voortgezet. Indien het contract zal worden voortgezet zal er geen sprake zijn van verlies op het moment van default.

De uiteindelijke waarderingsafslag dient gebaseerd te zijn op de faillissementskans van de partij waarop risico wordt gelopen vermenigvuldigd met het verwachte verlies (LGD) indien het tegenpartijrisico zich voordoet.

Verwerking

Er zijn in beginsel twee waarderingsmethoden voor de spaarwaarden: enerzijds verwerking van de risico's in de disconteringsvoet middels een opslag op de risicovrije rente, en anderzijds expliciet een aanpassing van de kasstromen voor de risico's. Deze methodes zijn onderling uitwisselbaar en in sommige situaties is de keuze voor één van beide praktischer. De aanpassingen maken gebruik van de inschatting van kans op default (PD) en verlies na default (LGD).

Een alternatieve benadering is de kredietsspread behorende bij vastrentende waarden met de looptijd, mate van zekerheid en kredietwaardigheid van de kredietverstrekker. De verzekeraar zal moeten aantonen dat deze benadering tot een correcte weergave van het risico dan wel tot een juiste waardering leidt.

In theorie is er sprake van verschillende spreads voor het opgebouwde deel en de termijncontracten, het opgebouwde deel bevat nominale exposure, voor het termijncontract is de kans op het voortbestaan van het contract de belangrijkste factor. In de praktijk kan het hanteren van meerdere spreads per contract erg lastig te implementeren zijn. Een praktische invulling kan een gewogen gemiddelde zijn over de beide componenten. Hierdoor krijgen alle spaardelen in een portefeuille dezelfde curve (ook al is renteherzieningsdatum en einddatum verschillend). De spread kan toegepast worden als een looptijdsafhankelijke curve of op basis van een constante gewogen gemiddelde.

3.4 DNB Varianten Q&A

In onderstaande sub-paragrafen worden voor de verschillende varianten de waardering van het spaardeel-asset uitgewerkt, waarbij de classificatie gevolgd wordt zoals door DNB voorgeschreven in de Q&A onder Solvency II. Dit betekent niet dat deze verantwoording (opname op de balans en classificatie) binnen de accountinggrondslagen ook zal moeten gelden.

Nota Bene: Op de balans worden de bedragen van de spaardelen en verplichtingen zonder netting gepresenteerd.

3.4.1. Variant 0: eigen balans

In lijn met de splitsing zoals beschreven in 2.2 en 3.1 kan de aflossingsvrije hypotheek kan opgedeeld worden in een spaardeel-asset en een annuïtaire hypotheek. De annuïtaire hypotheek wordt gewaardeerd conform de DNB Good Practice waardering Hypotheken. De waardering van het spaardeel-asset volgt de opsplitsing van de overige varianten in een opgebouwd deel en de zogenaamde termijncontracten. In deze variant worden wel alle componenten als individuele hypotheken ('Loans and mortgages to individuals') op de balans geclassificeerd (zie ook de tabel in hoofdstuk 5).

Waardering opgebouwd deel

In geval van de spaardeel-asset kan de verzekeraar bij het in gebreke blijven van de polishouder de individuele hypothecaire vordering en de individuele schuld met elkaar verrekenen. Hierdoor heeft de verzekeraar geen bezittingen ten aanzien van het spaardeel waar tegenpartijrisico op wordt gelopen. In de verzekeringsvoorwaarden of de pandakte staat namelijk dat als de klant zijn verplichtingen niet nakomt, de verzekeraar de verzekering kan afkopen. Als pandhouder is de verzekeraar daar ook toe bevoegd.

Het reeds opgebouwde/doorgestorte gedeelte van de spaarhypotheekvordering op de eigen balans kan worden gewaardeerd tegen de risicovrije rente (zonder opslag voor risico).

Waardering termijncontracten

De toekomstige kasstromen (termijncontracten) leiden niet tot een exposure met risico aangezien de klant slechts vergoed krijgt wat door hem betaald is, hetgeen betekent dat ook dit deel

kan worden gewaardeerd tegen de risicovrije rente (zonder opslag voor risico).

3.4.2. Variant I: geen zekerheden

In de basis betreft deze variant de situatie waarin de verzekeraar een vordering heeft op een kredietverstrekker die de hypotheekvordering op de klant heeft. De overige DNB varianten hierna kennen zekerheden in de vormen van aanspraken of senioriteit. De term 'geen zekerheden' sluit het bestaan van aanvullende risico- en spread-verlagende bepalingen/factoren echter niet uit.

Waardering opgebouwd deel

Indien geen aanvullende zekerheden zijn verkregen is dit vergelijkbaar met een concurrente "vordering op de kredietverstrekker" waarvoor spreads van instrumenten van dezelfde partij en/of rating in de markt waarneembaar zijn. In geval van faillissement/surveillance/resolutie van de kredietverstrekker zal de verzekeraar een concurrente vordering hebben op deze partij en meegaan in de normale boedelverdeling voor het reeds opgebouwde deel.

Het reeds opgebouwde/doorgestorte gedeelte van de spaarhypotheekvordering bij de kredietverstrekker kan gewaardeerd worden door de analyse van PD en LGD te verwerken in een risicoafslag.

De waarderingsafslag dient gebaseerd te zijn op de faillissementskans (PD) van de partij waarop risico wordt gelopen vermenigvuldigd met het verwachte verlies (LGD) indien het tegenpartijrisico zich voordoet. Een alternatief is een waardering afgeleid van de markt-observeerbare spread.

De loss given default, en daarmee de spread, is ook afhankelijk van overige contractuele bepalingen en de inschatting van de afwikkeling van een faillissement (i.h.b. de verkoop van spaarhypotheek inclusief spaardeel aan een nieuwe kredietverstrekker), hetgeen het geval is geweest bij het faillissement van DSB-Bank.

Waardering termijncontracten

De waarde van het termijncontract leidt tot een exposure op de tegenpartij. Het enige verschil met een normaal termijncontract is dat de spaarpremie na faillissement van de kredietverstrekker niet meer zal worden doorgestort en over dat deel dan ook geen risico zal worden gelopen. Deze exposure dient gewaardeerd te worden op basis van de markt-observeerbare spread of kredietverliesanalyse op basis van PD en LGD op de kredietverstrekker. Indien er sprake is van aanvullende zekerheden dan daalt daarmee de resulterende spread.

3.4.3. Variant II: cessie-retrocessie

Hier zijn twee subvarianten onderscheiden (conform de DNB Q&A/Good Practice):

- a) Kredietverliezen op het deel van de hypotheeklening dat in eigendom is van de verzekeraar zijn voor rekening van de verzekeraar.
- b) De verzekeraar wordt door de kredietverstrekker gecompenseerd voor kredietverliezen op het deel van de hypotheeklening dat in eigendom is van de verzekeraar.

Waardering opgebouwd deel

Bij variant IIa loopt de verzekeraar kredietrisico op de klant op het deel van de hypotheeklening dat in eigendom is van de verzekeraar, waarbij dit ook al het geval is alvorens de kredietverstrekker failliet is en de spaarpolis niet als volledig onderpand kan dienen. In deze variant IIa met deze karakteristieken wordt de waardering gebaseerd op de risicovrije rente plus de marktspread op vergelijkbare hypotheekleningen met dezelfde loan-to-value en andere karakteristieken. Deze variant IIa is de uitzondering op het algemene principe dat de verzekeraar geen directe hypothecair klantrisiko loopt.

Bij variant IIb loopt de verzekeraar in principe geen kredietrisico op de klant, waardoor de hypothekenspread geen representatief vertrekpunt vormt. Indien de kredietverstrekker in faillissement/surveillance/resolutie verkeert, zal de verzekeraar gerechtigd zijn om mededeling van de cessie te doen aan de polishouder. De verzekeraar zal dit alleen doen in geval van het niet-continueren van het cessie-contract door de curator. Na mededeling van de cessie dient de polishouder de rente over dat deel van de vordering uit hoofde van de hypotheeklening waarvan de verzekeraar door de cessie rechthebbende is aan de verzekeraar te betalen. Indien in het cessie-retrocessie contract is geregeld dat de verpande polis ten bedrage van de opgebouwde waarde terug wordt verpand aan de verzekeraar ter dekking loopt de verzekeraar geen risico aangezien de reeds opgebouwde spaarwaarde door de polis wordt gedekt. Dit deel dient dan ook als (risicovrije) hypotheek op de balans te worden geclassificeerd. Slechts voor het deel waarbij dat niet volledig is vastgelegd is er sprake van klantrisico, maar slechts na faillissement van de kredietverstrekker. Alleen in dit laatste geval is er sprake van een Credit Default Swap (CDS) die als derivaat geclassificeerd zou moeten worden. De waardering van het opgebouwde deel vindt plaats op basis van de faillissementskans van de kredietverstrekker en de LGD, waarbij de contractueel vastgelegde zekerheden mee worden genomen. Het verschil met de (risicovrije) hypotheekwaarde is dan de waarde van de CDS.

Waardering termijncontracten

De waarde van het termijncontract leidt tot een exposure op de tegenpartij. Er kan een verlies ontstaan wanneer de verzekeraar na default van de kredietverstrekker niet meer de herbeleggingsrendementen over het opgebouwde spaardeel ontvangt terwijl deze wel uiteindelijk betaald moeten worden aan de klant. Er is daarmee sprake van een exposure die ontstaat door de oprenting van de spaarwaarde met de klantrente ten opzichte van de risicovrije rentecurve (herbeleggingswaarde).

Deze exposure kan leiden tot een verlies in het geval van faillissement van de tegenpartij, wanneer de curator/resolutie-autoriteit besluit het (cessie/spaarhypotheek-)contract niet voort te zetten. In dit geval zal de verzekeraar niet risicoloos het rendement op de spaardeel-asset krijgen zoals contractueel afgesproken met de polishouder.

Het besluit om het cessie/spaarhypotheek-contract al dan niet door te zetten wordt door de curator/resolutie-autoriteit gebaseerd op de gehele portefeuille en kan volgens de werkgroep van het Verbond deterministisch worden ingeschat net als het klantgedrag. Een (te) conservatieve aanname zou zijn om aan te nemen dat de curator helemaal niet meewerkt.

Deze exposure dient gewaardeerd te worden op basis van de markt-observeerbare spread of kredietverliesanalyse op basis van PD en LGD op de kredietverstrekker. Indien er sprake is van aanvullende zekerheden dan daalt daarmee de LGD en dus ook resulterende spread.

3.4.4. Variant III: pandovereenkomst

Aangezien deze variant dezelfde type risico's kent als variant IIb, wordt deze variant op dezelfde grondslagen gewaardeerd, maar alleen anders geclassificeerd op de balans voor zover dit betrekking heeft op het opgebouwde deel. Dit is tevens conform de DNB Good Practice.

3.4.5. Variant IV: horizontale deelneming in Special Purpose Vehicle

Waardering opgebouwd deel

In deze variant is zekerheid ingebouwd indien spaardelen senior zijn ten opzichte van de SPV notes. voor de waardering van opgebouwde waarde levert dit een waarderings-spread van (vrijwel) 0 op.

Het belangrijkste verschil met andere varianten is de aard van de kredietverstrekker, in dit geval een zogenaamd default remote Special Purpose Vehicle (SPV) waardoor de faillissementskans tot (vrijwel) nihil wordt beperkt. Hiermee komt deze variant qua waardering ook vrij dicht bij de situatie van de hypotheek op eigen balans te liggen waar het tegenpartijrisico echt nihil bedraagt.

Waardering termijncontracten

Het risico in deze variant is vergelijkbaar met variant IIb. De grondslagen zijn hetzelfde met de PD van de SPV als leidende input.

4. Mismatch contractgrens

De contractgrens dient te worden bepaald op basis van artikel 18 van de gedelegeerde verordening. In de Q&A van DNB staat dat de contractgrens van de spaarverplichting gelijkgesteld mag worden aan de rentevast-datum als de verzekeraar zelf eenzijdig de spaarpremie zodanig kan aanpassen dat dit alle toekomstige risico's (dus niet alleen het renterisico, maar ook de verzekeringstechnische en kredietrisico's) correct weerspiegelt op de renteherzieningsdatum. In andere gevallen is de contractgrens van de spaarverplichting gelijk aan de einddatum. Voor de (annuïtaire) hypotheek geldt in de praktijk dat de contractgrens altijd gelijk is aan de renteherzieningsdatum, omdat een (positief) resultaat na renteherzieningsdatum niet (h)erkend mag worden in de waardering conform de Q&A betreffende waardering hypotheek.

De spaarverplichting is doorgaans onlosmakelijk verbonden met de risicoverzekering, inclusief het (gezamenlijke) kostenbestanddeel. Hierdoor zijn niet alle grondslagen voor het risicodeel eenzijdig aanpasbaar voor de verzekeraar. In vrijwel alle gevallen geldt dan de einddatum als contractgrens voor de spaarverzekering en deze zal verschillen van de praktische contractgrens van de (annuïtaire) hypotheek. De contractgrens van het spaardeel-asset dient dus ook de einddatum te zijn, zowel bij interne als externe financiering.

Ongewenste waarderingsverschillen tussen het spaardeel-asset en de spaarverplichtingen worden daarmee voorkomen aangezien dezelfde kasstroom wordt verdisconteerd, hoewel door verschil in disconteringsfactoren wel andere waarderingsverschillen zullen ontstaan. Bij de waardering van (annuïtaire) hypotheek mag conform de Q&A betreffende waardering hypotheek een (positief) resultaat na renteherzieningsdatum niet erkend mag worden in de waardering. Dit betekent niet dat de feitelijke contractgrens niet op einddatum gezet mag worden. Een praktische uitwerking is om bij de discontering van de cashflow te veronderstellen dat de hoofdsom op renteherziening wordt afgelost. Een andere manier om dat te bereiken is om de cashflow tot de einddatum te gebruiken, maar waarbij de hypotheekrente na renteherzieningsdatum ook in de verdiscontering wordt gebruikt. Hierdoor is er ook geen overwaarde na renteherziening. Waardering tot einddatum voor het spaardeel is dan ook in dit geval gerechtvaardigd, maar hier zal de hypotheekrente en discontering wel kunnen verschillen.

Bij het maken van een kasstroomprojectie van de spaarverplichting na de rentevast-periode, maakt de verzekeraar een (best estimate) aanname van de hypotheekrente voor de nieuwe rentevast-periode. Deze is gebaseerd op door verzekeraars zelf te maken en te onderbouwen inschattingen over de (forward) risicovrije rente en toekomstige hypotheekspread. Operationele en/of methodische vereenvoudigingen en correcties op de aanpak zijn mogelijk als de verzekeraar onderbouwt dat dit resulteert in een prudente waardering en in een prudente bepaling van het SCR renterisico.

Nota bene: de rente in de spaarhypotheek is een afspraak tussen de polishouder en de kredietverstrekker. Voor de verzekeraar is dit een gegeven. Bij het afsluiten van het contract wordt op basis van het initiële rentevoorstel, de spaarpremie zodanig vastgesteld dat aan het einde van de looptijd van het contract het beoogde spaardoel bereikt wordt. Bij tussentijdse renteaanpassingen zal de spaarpremie ook weer aangepast worden om het einddoel weer te bereiken. Na een nieuwe rente-afpraak tussen de polishouder en de kredietverstrekker zal de verzekeraar daarvan op de hoogte gesteld worden met als gevolg aanpassing van de spaarpremie en betreft de verzekeraar de aangepaste rente en spaarpremie in de waardering.

5. Kapitaalbeslag Solvency II

De Q&A van DNB is bindend in de balansclassificatie voor Solvency II doeleinden. Vanuit deze classificatie volgt ook de vaststelling van het kapitaalbeslag. Aan de tabel van DNB heeft de werkgroep voor de volledigheid variant 0 (interne financiering) toegevoegd en een paar elementen verduidelijkt c.q. aangevuld.

Activa				
Variant	Onderdeel	Betreft	s.02.01 balanspost	SCR
0	Opgebouwd deel + termijncontract	Hypotheeklening in geval van interne financiering	Loans and mortgages to individuals	CDR type 2, art 191
I	Opgebouwd deel	Vordering op de kredietverstrekker	Deposits other than cash equivalents	Spreadrisico, art 176
Ila	Opgebouwd deel	Hypotheeklening	Loans and mortgages to individuals	CDR type 2, art 191
IIb	Opgebouwd deel	Hypotheeklening	Loans and mortgages to individuals	CDR type 2, art 191
IIb	Opgebouwd deel	Borgstelling (CDS) van de kredietverstrekker	Derivatives	CDR type 1
III	Opgebouwd deel	Vordering op de kredietverstrekker	Deposits other than cash equivalents	Spreadrisico, art 176 (5)
IV	Opgebouwd deel	(Sub-)participaties in SPV indien op de jaarrekening balans wordt geconsolideerd	Loans and mortgages to individuals	CDR type 2, art 191
IV	Opgebouwd deel	(Sub-)participaties in SPV indien niet op de jaarrekening balans wordt geconsolideerd	Other investments	CDR type 2, art 191
I t/m IV	Termijncontracten	De absolute waarde van de termijncontracten vanuit de spaardelen indien positief	Derivatives	CDR Type 1, art 189 (2f)
Passiva				
Variant	Onderdeel	Betreft	s.02.01 balanspost	
I t/m IV	Alle kasstromen	Verplichting aan de kredietnemer/polishouder	Technical provisions – life (excluding health and index-linked and unit-linked)	
I t/m IV	Termijncontracten	De absolute waarde van de termijncontracten vanuit de spaardelen indien negatief	Derivatives	

In de volgende paragrafen wordt voor enkele onderdelen een nadere uitwerking gegeven van de bepaling van het kapitaalbeslag Solvency II (SCR).

5.1. Variant 0 (hypotheek op balans verzekeraar)

In variant 0 kan de verzekeraar de aflossingsvrije hypotheek splitsen in een annuïtaire hypotheek en een spaardeel-asset. Het kapitaalbeslag wordt voor de gesplitste delen apart berekend, beide op basis van SCR tegenpartijrisico type 2. Bij de annuïtaire hypotheek is de exposure gelijk aan de hoofdsom van de annuïtaire hypotheek (= oorspronkelijke hoofdsom minus spaardeel-asset) en mag de waarde van de woning voor 80% worden meegeteld in de bepaling van de LGD. Bij het spaardeel-asset is de netto exposure ter bepaling van het kapitaalbeslag nihil (na toepassing artikel 192 (1)), omdat dit volledig gesaldeerd mag worden met de spaarverplichting.

5.2. Opgebouwd deel: variant I

In deze variant is er in beginsel exposure op de kredietverstrekker en dient SCR spreadrisico te worden berekend. SCR spreadrisico is afhankelijk van de rating en duration van de asset. In deze situatie kunnen weliswaar bepalingen in de overeenkomsten de LGD (sterk) reduceren, maar dit wordt niet meegenomen ter bepaling van het SCR spreadrisico in de standaardformule.

5.3. Opgebouwd deel: variant IIa/b, IV

In deze varianten is er uiteindelijk (na look-through) een spaardeel-asset dat door de spaarverzekering gedekt wordt en als (risicovrije) hypotheek wordt geclassificeerd op de balans. Het kapitaalbeslag wordt berekend op basis van SCR tegenpartijrisico type 2. De netto exposure is nihil (na toepassing artikel 192 (1)), omdat het spaardeel-asset volledig gesaldeerd mag worden met de spaarverplichting voor zover er een spaarpolis is die de exposure dekt. Dit geldt ook in geval van variant IIb voor het (risicovrije) hypotheekgedeelte. Hier bovenop komt nog het eventuele kapitaalbeslag behorende bij het CDS contract (zie ook 3.4 bij variant II) als derivaat conform SCR CDR Type 1.

5.4. Opgebouwd deel: variant III

Ook in deze variant is er in beginsel exposure op de kredietverstrekker en dient SCR spreadrisico te worden berekend gebruik makend van de rating en duration van de asset. Wel is er in dit geval een directe blootstelling met onderpand waardoor SCR spreadrisico op basis van artikel 176 (5) uit de Gedelegeerde Verordening van toepassing is en het kapitaalbeslag met 50% kan reduceren.

5.5. Termijncontract

De kapitaalvereiste van de serie termijncontracten vallen onder de Standaard Formule onder CDR type 1, artikel 189 lid 2(f). De LGD wordt vervolgens berekend conform artikel 192 lid 3. Dit komt in dit geval neer op 90% van de economische waarde van het derivaat, omdat er geen sprake is van een risico mitigerend effect op de kapitaaleis voor marktrisico en geen sprake is van onderpand.

-0-0-0-

Bijlage: Eenvoudig rekenvoorbeeld componenten spaardeel-asset

kenmerken			waardering op t=10		
spaarrente = hypotheekrente	3%		opgebouwd deel	28.036	
marktrente	2%		herbeleggingswaarde	1.252	
hoofdsom	100.000		toekomstig deel	3.640	
totale looptijd	30		marktwaarde	32.928	
restant looptijd	20				
spaarpremie	2.102		marktwaarde/boekwaarde	137%	

tijd	opgebouwd deel			herbeleggingswaarde		toekomstig deel		spaaarsaldo
	spaarpremie	rente	eindbetaling	rente	eindbetaling	spaarpremie	eindbetaling	
0								
1	2.102							2.102
2	2.102							4.267
3	2.102							6.497
4	2.102							8.794
5	2.102							11.159
6	2.102							13.596
7	2.102							16.106
8	2.102							18.691
9	2.102							21.354
10	2.102							24.096
11		723		-723		-2.102		26.921
12		723		-723		-2.102		29.831
13		723		-723		-2.102		32.827
14		723		-723		-2.102		35.914
15		723		-723		-2.102		39.094
16		723		-723		-2.102		42.368
17		723		-723		-2.102		45.741
18		723		-723		-2.102		49.215
19		723		-723		-2.102		52.794
20		723		-723		-2.102		56.480
21		723		-723		-2.102		60.276
22		723		-723		-2.102		64.186
23		723		-723		-2.102		68.214
24		723		-723		-2.102		72.362
25		723		-723		-2.102		76.635
26		723		-723		-2.102		81.036
27		723		-723		-2.102		85.569
28		723		-723		-2.102		90.238
29		723		-723		-2.102		95.047
30		723	24.096	-723	19.424	-2.102	56.480	100.000

24 november 2021